

Ihumanea Pāngarau

Te Tawhiti me te Wā

MĀ TE KAIKO

Kia Mōhio te Ākongā ki:

- te whakaatu taurangi ki te tūtohi, ki te kauwhata rārangi hoki
- te tuhi whārite hei whakaatu i te pānga rārangi māmā

Kupu Matua:

tūtohi, kauwhata rārangi, whārite, rōnaki

Whāinga Paetae:

Taumata 4, Te Tau me te Taurangi

8. Ka whakaatu pānga rārangi: mā te whārite whai taurangi (ka whakaoti hoki i te whārite); mā te ture; mā te kauwhata.

Hei Mahi

1. Ka mahi tahi kōrua ko tētahi hoa ki te ine i te tere o te hīkoi o tēnā me tēnā. Mā kōrua anō e whiriwhiri te huarahi e inea ai te tere o te hīkoi, ka tuhi ai i te whakamārama.

2. Tuhia te tere o te hīkoi o tēnā me tēnā hei mita i te hākona, (m/h). Arā, e hia mita ka oti te hīkoi i te hākona kotahi?

Ākene pea ka hīkoi mō te 10 hākona, kātahi ka ine i te tawhiti kua oti.

Ka whakawehea te tawhiti ki te 10 hei whiriwhiri i te tere (mita i te hākona).

Hei tauira, 15 mita i te 10 hākona, $15 \div 10 = 1.5\text{m/h}$.

3. Mēnā ka pūmau tonu tēnei tere o te hīkoi:

- a) E hia te wā e oti ai te 450m te hīkoi?

Hei tauira, ko te tere = 1.5m/h. Whakawehea te 450 ki te 1.5, ka 300 hākona. Koia ko te 5 meneti.

- e) E hia te tawhiti ka oti i te 30 hākona?

Hei tauira, ko te tere = 1.5m/h. Whakareatia ki te 30 ki te 1.5, ka 45 mita.

- h) E hia te tawhiti ka oti i te 10 meneti?

Hei tauira, ko te tere = 1.5m/h. Whakareatia ki te 600, ka 900 mita.

- i) E hia te tawhiti ka oti i te haora kotahi?

Hei tauira, ko te tere = 1.5m/h. Whakareatia ki te 3600, ka 5400 mita, arā, te 5.4km

4. Whakaotia tēnei tūtohi hei whakaatu i te wā e hīkoi ana, me te tawhiti ka oti i a kōrua ko tō hoa.

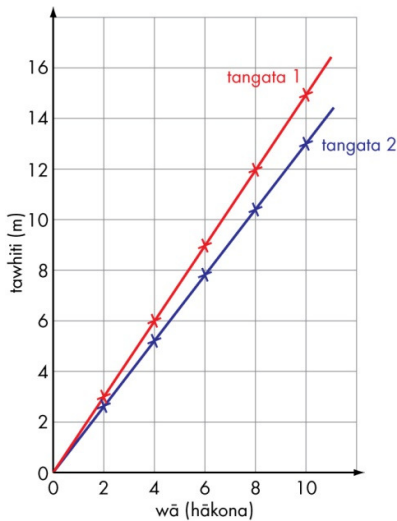
te wā e hīkoi ana (hākona)	te tawhiti (tangata 1) hei tauira 1.5m/h	te tawhiti (tangata 2) hei tauira 1.3m/h
2	3	2.6
4	6	5.2
6	9	7.8
8	12	10.4
10	15	13

5. He aha te whārite hei tātai i te tawhiti o te hīkoi? Whakamahia te t hei tohu i te tawhiti, te w hei tohu i te wā e hīkoi ana, me te T hei tohu i te tere.

$$t = T \times w \text{ (tawhiti = tere } \times \text{ wā)}$$

6. Tuhia he kauwhata rārangi hei whakaatu i te tawhiti ka oti i tēnā i tēnā o kōrua i te paunga o te 2, te 4, te 6, te 8 me te 10 hākona.

Hei tauira (te tūtohi o runga ake nei):

7. Whakautua ēnei pātai mō tō kauwhata:

a) E tika ana kia torotika ngā rārangi o te kauwhata. He aha ai?

Nā te mea e pūmau tonu ana te tere i te roanga atu o te hīkoi.

e) E tohu ana te rōnaki o te rārangi i te aha?

E tohu ana i te tere.

h) Mēnā he tino pou pou te rōnaki o te rārangi, e tohu ana tērā i te aha?

E tohu ana i te tino tere o te hīkoi.

8. Mēnā he wā roa koe e hīkoi ana, kāore e kore ka ngenge, ā, ka pōturi here te hīkoi. Ka pēhea te āhua o te rārangi o te kauwhata i te paunga o te wā roa e hīkoi ana?

Ka āhua kōpiko whakararo te rārangi, pēnei i tēnei:

